

شانه به شانه گردشگران تا عمارت تاریخی

قرار داشت از جمله دارایی‌های امیرمصطفی امیرسلیمانی فرزند عزیزالملک بود. این باغ سال‌ها در اختیار خاندان سلیمانی بود تا اینکه وثوق الدوله باغ و همچنین بخش‌های دیگری از اراضی دولاب را خرید. «حسن وثوق در این باغ عمارتی ساخت و تا پایان عمر نیز در این باغ و عمارت زیبای آن زندگی کرد. سال ۱۳۹۹ بود که شهرداری بخش شمال شرقی باغ و وثوق الدوله، همان بخشی را که عمارت و وثوق نیز در آن واقع شده و تا پیش از این در تملک بنیاد مستضعفان بود خریداری و به بوستانی ۱۸ هزار مترمربعی تبدیل کرد. اکنون باغ یا بوستان سلیمانیه براساس معماری منظر باغ‌های ایرانی طراحی شده و روزهای آخر هفته میزبان جمعیت زیادی از گردشگران و علاقه‌مندان به آثار تاریخی است. برای رسیدن به عمارت و وثوق الدوله مسیری زیبا و سرسبز پیش پای گردشگران قرار دارد. فاصله نسبتاً زیاد ورودی باغ سلیمانیه تا عمارت آجری وثوق الدوله پیاده‌راهی است مزین با باغچه‌های رنگارنگ در دو سوی مسیر که لذت قدم‌زدن در دل بوستان و سپس بازدید از عمارت را دوچندان می‌کند. عمارت و وثوق الدوله که پس از پیاده‌روی در بوستان پیش روی گردشگران قرار می‌گیرد، بنایی دوطبقه است که در ضلع شمالی باغ قرار دارد. وثوق برای عمارت خود دو ورودی تعبیه کرده بود.

در ورودی اصلی بنا ۳ طبقه نما و در و پنجره‌های چوبی تعبیه شده که بازدیدکنندگان را به تالار بزرگ طبقه اول با گشامی‌کند. طبقه اول عمارت، تالار و فضای نشیمن و طبقه دوم آن نیز با آینه‌کاری‌ها و نقاشی‌های متعدد در گذشته پذیرای مهمانان بوده است.

■ عمارت و وثوق الدوله
■ کاربری فعلی: عمارت تاریخی و باغ سلیمانیه
■ قدمت: قاجاریه
■ نشانی: خیابان نبرد، میدان نبرد، خیابان قائمی راسخ

عمار و وثوق الدوله با نمای آجری و متفاوتش در دل باغ وسیع سلیمانیه قرار داشت؛ همان باغ سرسبز محله دولاب که روزگاری بخش وسیعی از محله دولاب را در برمی‌گرفت و آب قنات جاری در آن نصیب کشاورزانی می‌شد که با کشت و زرع در اراضی اطراف، روزگار می‌گذراندند. حدود یک قرن پیش بود که حسن وثوق با همان وثوق الدوله، سیاستمدار برجسته معاصر که مسئولیت‌های مهمی چون صدراعظم احمدشاه قاجار، چند دوره وزیر مالیه، وزیر خارجه، وزیر داخله، وزیر عدلیه و وزیر معارف در دوران پهلوی اول را بر عهده داشت، تصمیم گرفت خانه‌باغی در محدوده جنوب شرق تهران برای خود دست و پا کند. او اراضی وسیعی در محله دولاب را که شامل بخش‌هایی از باغ سلیمانیه می‌شد خرید و با آباد کردن آن عمارتی در دل باغ برای خود ساخت. کاج و چنارهای بلندبالای باغ، درختان توت و نیز شماری درخت انار که هنوز در دل بخش‌های به‌جا مانده از آن باغ وسیع دیده می‌شوند، یادگاری باغ سلیمانیه یا همان باغ اناری‌اند. علیرضا زمانی، تهران‌پژوه می‌گوید: «باغ سلیمانیه که در شرق اراضی دولاب

حکایت تحول نوادگان قاتل امیر کبیر

■ خانه مقدم
■ کاربری فعلی: خانه موزه
■ قدمت: قاجاریه
■ نشانی: خیابان امام خمینی ۲، بعد از خیابان شیخ هادی، جنب بانک ملت، پلاک ۲۵۱

خانه‌موزه مقدم، عمارتی گرانقیمت در حوالی خیابان امام خمینی (ره)، در محله شیخ هادی واقع شده است. این خانه چشم‌نواز متعلق به فرزند فرزند حاج علی‌خان فرانسوی‌اشی است. این خانه ابتدا بخشی از باغ و اراضی بیرون از شهر تهران محسوب می‌شد و در اختیار حاج‌علی‌خان فرانسوی‌اشی، قاتل میرزا تقی‌خان امیرکبیر بود و بعدها به فرزندش، عبدالعلی‌خان ادیب‌الملک رسید و سپس سهم محمدتقی احتساب‌الملک و سرانجام به‌عنوان ارثیه نصیب نوادگانش شد تا این خانه زیبا را بسازند. در واقع، محمدتقی‌خان احتساب‌الملک دو پسر به نام حسن و محسن داشت که برای تحصیلات عالی راهی دیار فرنگستان اروپا شدند. حسن پسر بزرگ‌تر اهل سیاست و محسن اهل هنر بود. متأسفانه حسن در همان عنفوان جوانی از دنیا رفت و محسن بعد از فارغ‌التحصیلی در رشته‌های تاریخ هنر، باستان‌شناسی و نقاشی سال ۱۳۱۵، همراه همسرش سلما به تهران برگشت و ساکن خانه پدری شد. این خانه گرانقیمت مساحتی برابر با ۲ هزار و ۱۱۷ مترمربع دارد که شامل ۳ حیاط بیرونی، اندرونی و سرایداری است.

معماری سبک قاجاری و همگونی نسبی فضاهای ساخته شده از مهم‌ترین ویژگی‌های خانه‌موزه مقدم است. یکی از بخش‌های جالب و به نسبت نوسازتر این عمارت قاجاری در ضلع غربی بنا معروف به ساختمان یارچ اربابی است. این قسمت را خود مرحوم مقدم همراه یکی از شاگردانش ساخت که معماری آن بیشتر برگرفته از سبک قرون وسطایی است. چون سلما، همسر مرحوم مقدم، اصلیت فرانسوی داشت، مقدم این بنا را برای او ساخت و سعی کرد با تقلید از سبک اروپایی، بنایی باب دل همسرش بسازد. محسن، فرزند نداشت و به همین دلیل سال ۱۳۵۱ به دلیل علاقه‌اش به هنر و تاریخ خانه پدری‌اش را وقف دانشگاه تهران کرد. او سال ۱۳۶۶ به خانه ابدی رفت و همسرش هم سال ۱۳۶۹ توفیت موزه مقدم را به دانشگاه تهران سپرد و بعد از احیا به خانه‌موزه مقدم تبدیل شد.

خانه مداحان در دل عمارت فخرالدوله

طرفداران خود را نیز پیدا کرده بود. عمارت فخرالدوله برای اشرف‌الملوک فخرالدوله، یکی از زنان قدرتمند قاجاری که بسیار اهل اقتصاد و سیاست بود، ساخته شد؛ بانویی که واسطه‌ای برای آشتی ایل قاجار با خاندان پهلوی بود.

نیکولای مارکوف سال ۱۳۲۴ ساخت این خانه‌باغ را آغاز کرد. عمارت با مساحتی حدود ۱۳۵۰ مترمربع ساخته شده که دو طبقه و یک نیم‌طبقه به شکل کوشک دارد. این بنا با ۳۰ هزار آجر نخودی‌رنگ ساخته شد. بیزمین وسیعی نیز برای عمارت طراحی شد که در زمستان و تابستان دمای مناسبی برای نگهداری آذوقه فراهم می‌کرد. پنجره‌های بلند و چوبی بنا دیدنی است و باعث شده تا نور مناسبی به اندرون وارد شود.

سال ۱۳۸۳ عمارت فخرالدوله به ثبت میراث ملی رسید و سال ۱۳۸۷ شهرداری این عمارت را مرمت و بازسازی کرد و سال‌هاست به‌عنوان خانه مداحان فعالیت می‌کند.

معماری این عمارت بیشتر برون‌گرایایی را در بر می‌گیرد؛ عمارتی در دل باغی کوچک با حوض و فواره. این حوض و فواره برای تنظیم خنکا یا گرمای هوای محیط بیرونی این عمارت بسیار اهمیت داشت. چشم‌انداز عمارت هم به گونه‌ای است که هنگام ورود به باغ به خوبی دیده می‌شود و زیبایی فوق‌العاده‌ای به خود می‌گیرد.

ابوالحسن میرعمادی، عضو انجمن مفاخر معماری ایران، درباره سبک معماری نئوکلاسیک که عمارت فخرالدوله هم براساس این سبک ساخته شده است، می‌گوید: «اواخر دوره ناصری سبک خاصی در معماری پایتخت رونق گرفت که به سبک نئوکلاسیک شهره بود؛ سبکی که تلفیقی از معماری ایرانی و فرنگی را با خود همراه داشت. مسلماً رونق این سبک به دلیل ورود معماران خارجی به تهران و از همه مهم‌تر سفرهای ناصرالدین‌شاه بود که باعث شد او معماری فرنگی‌ها را به چشم ببیند و خواهان آن شود.»

بیشتر خانه‌های اشراف به این سبک ساخته می‌شد و

■ خانه فخرالدوله
■ کاربری فعلی: خانه مداحان
■ قدمت: معاصر
■ نشانی: دروازه شمیران، خیابان ابن‌سینا، خیابان محسن مشکی
■ مالک: بانو اشرف‌الملوک فخرالدوله
■ معمار: نیکولای مارکوف

نیکولای مارکوف، معمار معروف روس تبار، عمارت فخرالدوله را که یکی از زیباترین خانه‌باغ‌های تهران محسوب می‌شود با سبک معماری نئوکلاسیک طراحی کرد؛ سبکی برگرفته از معماری ایرانی و اروپایی که در دوران حضور این معمار پرکار در پایتخت بسیار رونق گرفته بود. عمارت فخرالدوله برخلاف عموم بناهایی که در دوره قاجار به سبک ایرانی ساخته می‌شد و فضاهای اندرونی و بیرونی از مشخصه‌های بارز آن دوران بود، کمی متفاوت‌تر بنا شد. شاید جذابیت این بنا به همین دلیل باشد.